

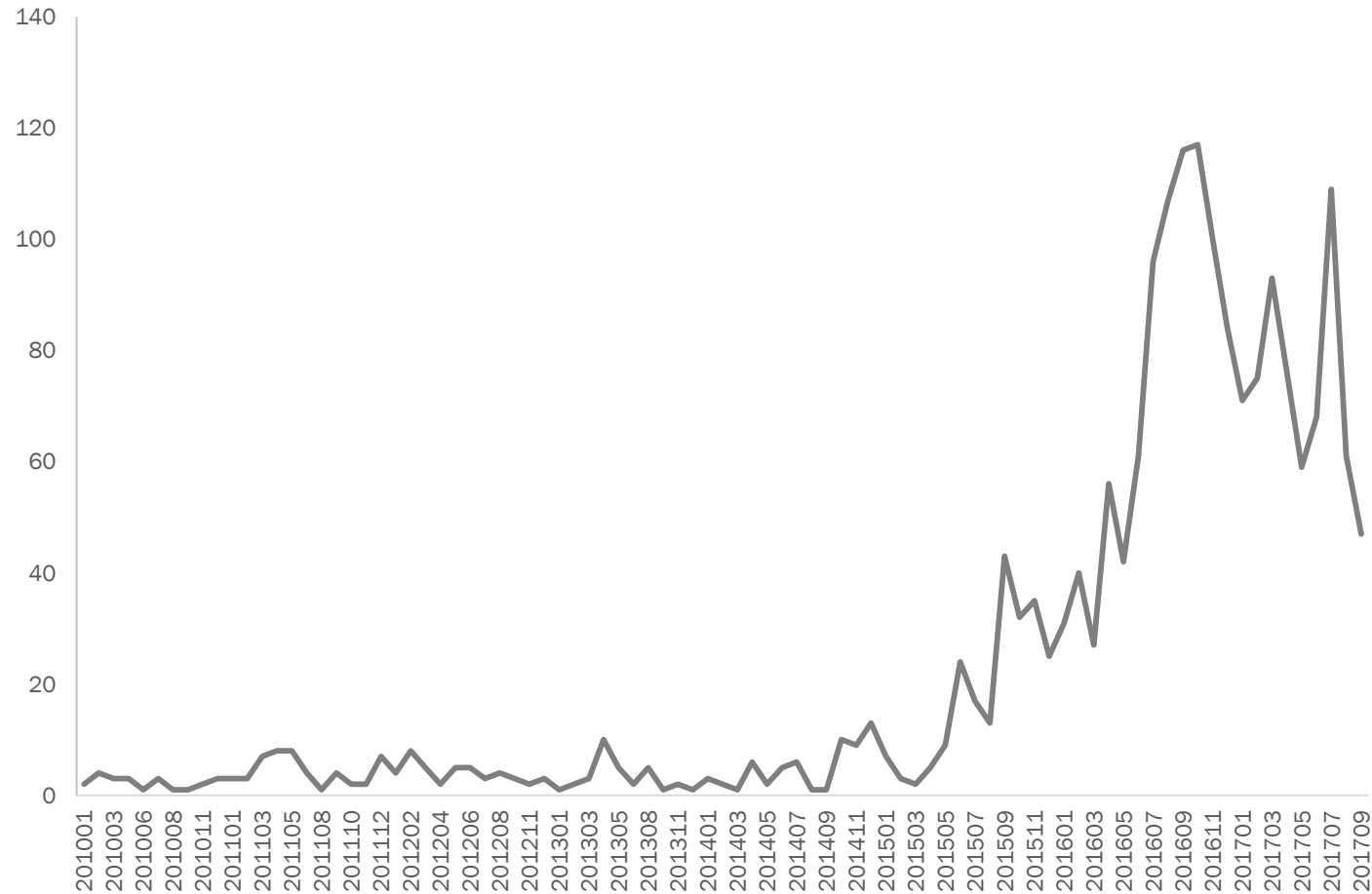
A „munkaerőhiány” a magyar közbeszédben. „Szakértői” vélekedések és kollektív tévhitek

Tóth István János

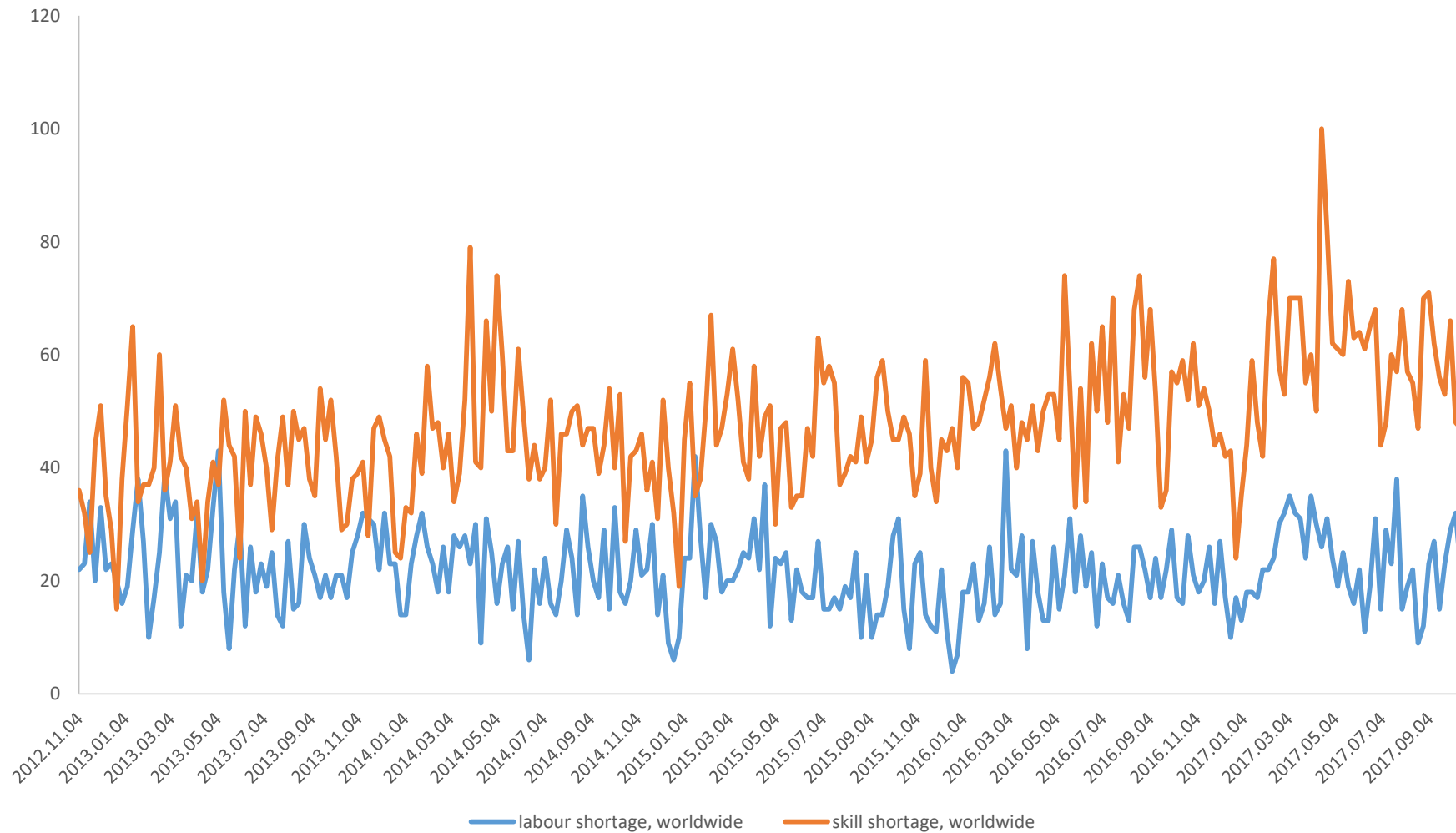
MTA Székház, Elnöki Tanácsterem
1051 Budapest, Széchenyi István tér 9.
2018. Január 15
Budapest

Következtetések

A magyar glóbusz: a „munkaerőhiány” az online sajtóban [index.hu, origo.hu, mno.hu és magyaridok.hu, 2010.01- 2017.09, N = 1958]

A világ: „labour shortage” és „skill shortage” a Google trends adatai alapján [2012.11-2017.11]

Következtetések -- miért érdekes?

A fogalomhasználat számít!

a fogalomhasználat önmagában is hatással van arra, gyakran egyértelműen kijelöli, hogy milyen módon gondolkozunk egy problémáról, és végül milyen megoldási javaslatokhoz juthatunk el

Következtetések -- „szakértők” és „laikusok”

„szakértői véleményként” tálalnak laikus
okoskodást

Következtetések -- „szakértők” és „laikusok”

Az interjúk diskurzív modellje:

1. szabály: „soha ne kérdezz vissza!”

Következtetések -- „szakértők” és „laikusok”

Az interjúk diskurzív modellje:

2. szabály: „használd általános fogalmakat félreérthető módon!”

„...azt megmondja a gazdaság”

„...ezt a piacnak kell meghatároznia”

Következtetések -- „szakértők” és „laikusok”

Az interjúk diskurzív modellje:

3. szabály: „Kizárólag egy ok – egy okozat
érvelést használj!”

Következtetések -- gondolkodási keret

- „munkaerőhiány” $\equiv$ emberhiány
- [„munkaerőhiány” $\equiv$ emberhiány + alacsony bérek]

Következtetések -- megoldási javaslatok

- „munkaerőhiány” $\equiv$ emberhiány állami beavatkozás

Következtetések

- [munkaerőhiány $\equiv$ emberhiány] = kollektív tévhit (Boudon, 1989, 1990) vagy
  - = CSALAL [„csak az létezik, amit látsz” /] (Kahneman, 2013) vagy
  - narratív tévedések [*narrative fallacy*], (uo.)

Következtetések – mi a teendő?

- Hogyan lépünk fel a tisztázásért?

Következtetések – mi a teendő?

- Közgazdászok / szociológusok hagyományos útja:

Tények & racionális érvelés

Összefüggések feltárása

Következtetések – mi a teendő?

- Nem hagyományos (de lehet, hogy célravezetőbb) út:

A kollektív tévhitek megértése

Az őket létrehozó mechanizmusok
feltárása

Kollektív tévhitek

Kollektív tévhitek & CSALAL

- (Boudon, 1989, 1990): (*rationalité subjective*) és (Kahneman, 2013)

Boudon: A téves vélekedések magyarázata során abból kell kiindulni, hogy egy adott társadalmi és kognitív kontextusban a társadalmi cselekvőknek jó (erős) indokuk (*bonnes raisons*) van vélekedéseik elfogadására

A téves vélekedések elfogadhatóbb magyarázatához jutunk, ha abból indulunk ki, hogy a cselekvőknek jó indokuk volt az adott vélekedés elfogadására, mintha arra alapoznánk magyarázatunkat, hogy az elméjüket valamilyen hipotetikus mechanizmus (pl. a kognitív torzítások, a tudattalan) elhomályosította.

Kollektív tévhitek & CSALAL

- Kollektív tévhitek:
  - konkrét információk elsőbbsége az elvont információk képest
  - a mindennapi (személyes) tapasztalat elsőbbsége az elvont okoskodáshoz képest
  - Egyszerű okoskodás, „hüvelykujj szabályok”

Domináns érvelések

Domináns érvelések -- néhány példa

Kivándorlás & divat

„régén még ugye a bevásárlóközpont volt a menő, mindenki oda ment dolgozni, aztán az autógyárakba, mindig van egy ilyen hullám, most mindenki külföldre megy.”

Domináns érvelések -- néhány példa

Emberhiány & állami beavatkozás

„A külföldi munkavállalások exponenciálisan növekvő száma, a Ratkó-nemzedék nyugdíjba vonulása és a közmunkaprogram hirtelen több tízezer munkavállalót vont ki a munkaerőpiacról, a megoldások pedig lassan alakulnak – az egyik ilyen intézkedés az áfacsökkenés lesz, ami a vendéglátó ágazat béreit teheti versenyképesebbé.”

Egy marginális példa

Egy marginális példa

Emberhiány & bérek

„A hiány alaposan feltornázta a béreket az IT-szektorban: a Hays idei felmérése szerint tavaly átlag 8-10 százalékkal emelkedtek a fizetések az ágazatban, amely a bankszektor után már eddig is a legmagasabb jövedelmeket kínálta. A cégek egymás előtt vadásszák le nemcsak a tapasztalt szakembereket, de már a friss diplomás kezdőkért is sorban állnak. A szoftverfejlesztőknél már a junior pozícióban jellemzően bruttó 410 ezer forint körül alakulnak a bérek, a ranglétrán feljebb lépegetve már 600–900 ezer között mozognak az összegek, a vezető állásokban pedig jellemzően havi 1,1 milliót lehet keresni. A fejtudászcégek szerint még ennél is valamivel többet ki tudnak harcolni a keresett nyelveken, például Javában programozó fejlesztők.”

következtetések • kollektív tévhitek • domináns érvelés • marginális példák • mi a teendő?

Mi a teendő?

Mi a teendő?

- Közgazdászok / szociológusok hagyományos útja:

Tények & racionális érvelés

Összefüggések feltárása

Mi a teendő?

- Nem hagyományos (de lehet, hogy célravezetőbb) út:

A kollektív tévhitek megértése

Az őket létrehozó mechanizmusok
feltárása

következtetések • kollektív tévhitek • domináns érvelés • marginális példák • mi a teendő?

Köszönöm a figyelmet!